

MILIEUVERKLARING

JUNI 2010

**PERMANENT SECRETARIAAT
VAN DE
FEDERALE RAAD VOOR DUURZAME ONTWIKKELING**

Inleiding

De voornaamste opdracht van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling bestaat erin de politieke instanties en de verschillende federale ministers ertoe aan te sporen in alle beleidslijnen rekening te houden met de drie aspecten van duurzame ontwikkeling en een voortdurend evenwicht te zoeken tussen de economische, sociale en ecologische aspecten in de besluitvorming.

Het spreekt bijgevolg voor zich dat het beheer van het permanent secretariaat van deze Raad gericht moet zijn op het verwezenlijken van de principes die de Raad aanhangt.

Ik sta dan ook bijzonder enthousiast achter de beslissing van de directie en het personeel van het permanent secretariaat van de Raad om voor zijn interne werking een milieumanagementsysteem in te voeren dat voldoet aan de voorwaarden van de Europese EMAS-verordening.

In deze milieuverklaring worden u de acties voorgesteld die het permanent secretariaat van de Raad in dit kader reeds heeft ondernomen en de acties die in de toekomst nog tot een goed einde moeten worden gebracht. Daarna zal jaarlijks een bijgewerkte versie van deze resultaten worden verstrekt.

Wij hopen u zo op een gepaste manier op de hoogte te houden van onze vooruitgang inzake het milieubeheer van onze activiteiten.

Theo ROMBOUTS
Voorzitter van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

Inhoudstafel

VOORSTELLING VAN DE FEDERALE RAAD VOOR DUURZAME ONTWIKKELING	4
Een discussieforum	4
Een sensibiliseringsforum	5
Interne structuur	6
MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM: VOORSTELLING VAN DE WERKWIJZE	8
MILIEUBELEID	10
OVERZICHT VAN DE TOEPASSING VAN HET EMS	11
MILIEU-IMPACT EN BEHEERSINSTRUMENTEN	12
Energie-efficiëntie	12
1. Elektriciteitsverbruik	12
2. Gasverbruik	15
Rationeel gebruik van grondstoffen	15
Waterverbruik	17
Afval	17
Biodiversiteit	18
Emissies	19
Aankopen	19
Organisatie van sensibiliseringsevenementen	21
VALIDERING	22

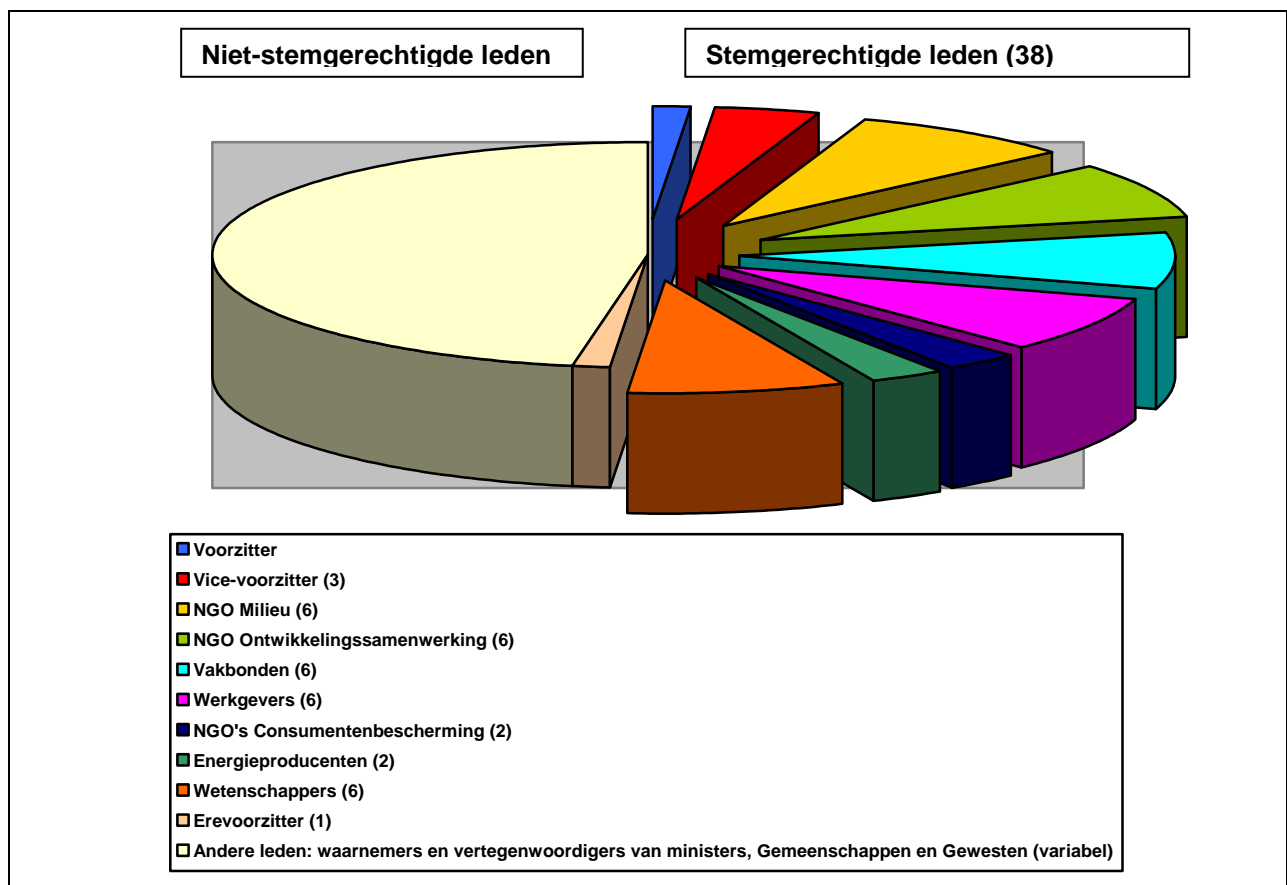
Voorstelling van de Federale Raad voor duurzame ontwikkeling

Een discussieforum

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) werd opgericht in 1997 ter vervanging van de Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (NRDO) die sinds 1993 bestond. Het is zijn taak adviezen uit te brengen aan de Belgische federale overheid over het beleid rond duurzame ontwikkeling.

In de Raad zijn verscheidene maatschappelijke groepen vertegenwoordigd: milieuverenigingen, organisaties voor ontwikkelingssamenwerking, consumentenverenigingen, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en wetenschappers. Op die manier vormt de Raad een overlegforum van *multistakeholders*.

Onderstaand taartdiagram geeft in detail de samenstelling van de Raad weer.

Algemene vergadering in Hertoginnedal in aanwezigheid van de erevoorzitter, Zijne Hoogheid Prins Filip

Een sensibiliseringsforum

De Raad heeft ook als opdracht de organisaties en burgers te sensibiliseren voor duurzame ontwikkeling. Hiertoe organiseert de Raad debatten waarop experts, vertegenwoordigers van de overheden, vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisaties en het grote publiek van gedachten kunnen wisselen en met elkaar kunnen overleggen.

Deze bevoegdheid om mensen te sensibiliseren voor duurzame ontwikkeling behoort evenwel niet uitsluitend toe aan de Raad: zij hangt af van de verschillende federale actoren inzake duurzame ontwikkeling, op hun respectieve niveaus.

Zo onderscheiden wij met name:

De programmatorische overheidsdienst duurzame ontwikkeling, die het beleid inzake duurzame ontwikkeling op federaal niveau moet voorbereiden en die de uitvoering van dit beleid door de verschillende betrokken federale overheidsinstellingen moet coördineren; dit houdt ook in dat deze dienst de instellingen indien nodig helpt door zijn expertise ter beschikking te stellen;

De interdepartementale commissie duurzame ontwikkeling, die meer specifiek het vierjaarlijks Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling voorbereidt, met de steun van de programmatorische overheidsdienst duurzame ontwikkeling, en die zorgt voor de follow-up ervan door regelmatig voortgangsrapporten over het Plan te publiceren;

De taskforce duurzame ontwikkeling van het federaal planbureau, die eveneens wetenschappelijke rapporten en studies opstelt over duurzame ontwikkeling, om meer bepaald de duurzame aard van het door de federale overheid gevoerde beleid te evalueren en prognoses te maken over de evolutie van de situaties volgens de beslissingsmogelijkheden.

Interne structuur

Wat betreft de interne werking van de Raad gebeurt het werk in verscheidene fases: de werkgroepen komen bijeen op basis van de beslissingen van het bureau en met de hulp van het permanent secretariaat bereiden zij de adviezen voor die vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan de algemene vergadering.

Wij onderscheiden dus de volgende organen:

De algemene vergadering is het besluitvormingsorgaan van de Raad. Zij verenigt alle leden van de Raad en neemt alle formele beslissingen, met name de goedkeuring van de adviezen.

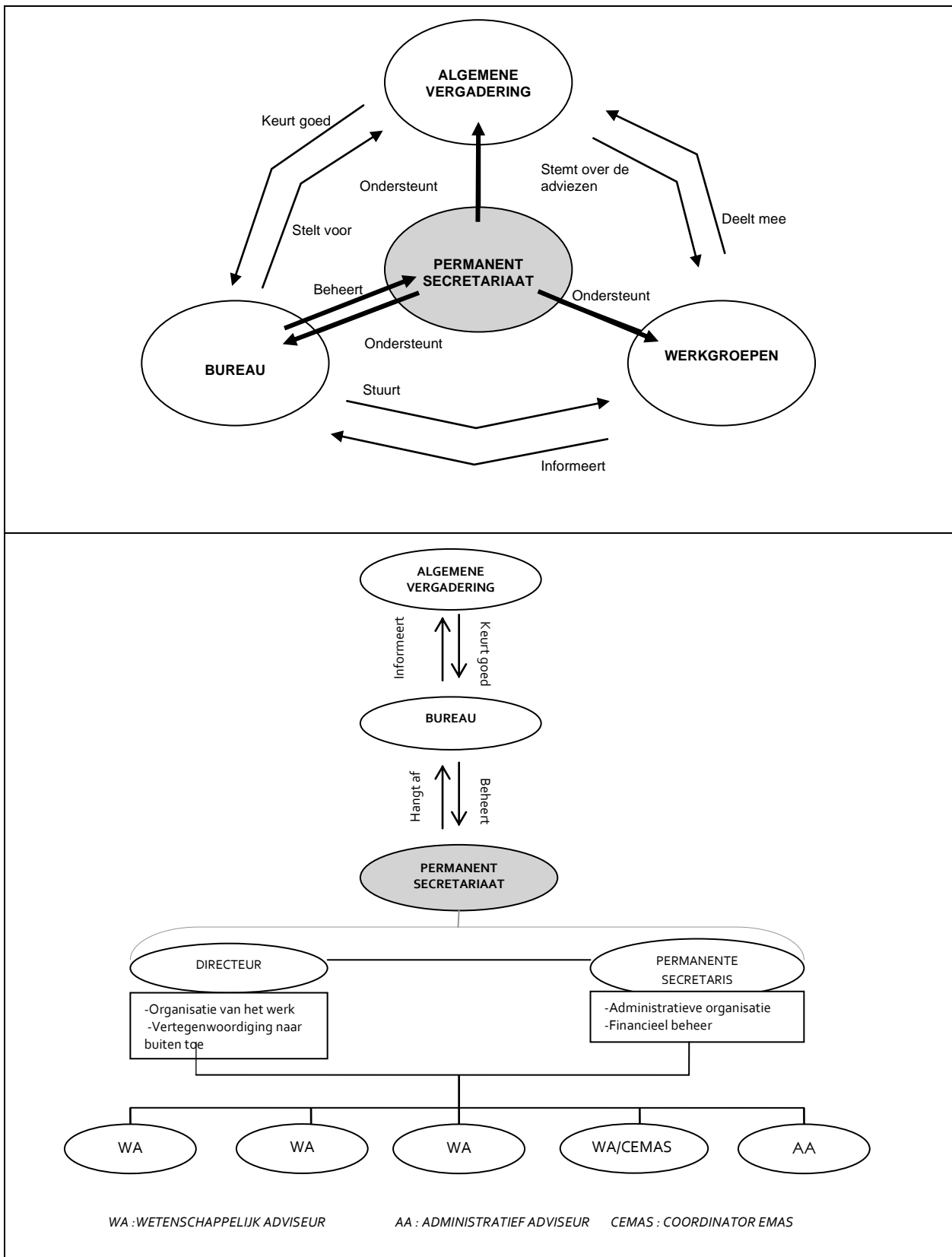
Het bureau bestaat uit de erevoorzitter, de voorzitter en de vicevoorzitters, maar ook enkele vertegenwoordigers van de lidorganisaties en verantwoordelijken van het permanent secretariaat maken er deel van uit. Het bureau moet het werk van de Raad plannen. Het beslist welke werkgroep welk advies zal voorbereiden, rekening houdend met het onderwerp van de vraag die werd gesteld of van het document dat voor advies is voorgelegd, en het beslist welk soort van advies zal worden uitgebracht: een zeer kort advies, het zogenaamde 'krachtlijnenadvies', een standaardadvies of een uitvoerig en gedetailleerd advies, het zogenaamde 'kaderadvies'.

Het bureau zorgt ook voor de voorbereiding en follow-up van de algemene vergadering, het stelt het jaarverslag en het financieel verslag ter goedkeuring voor aan de algemene vergadering, het bekommert zich om het beheer en de selectie van personeel en neemt belangrijke praktische beslissingen op het vlak van het permanent secretariaat, enz. Het is dus het organisatorische orgaan van de Raad.

De werkgroepen bestaan uit de verschillende vertegenwoordigers die door de leden van de algemene vergadering zijn afgevaardigd. De werkgroepen moeten de adviezen voorbereiden die vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan de algemene vergadering. Er zijn verscheidene permanente werkgroepen (WG 'energie en klimaat', WG 'internationale betrekkingen', WG 'productnormen', WG 'strategieën voor duurzame ontwikkeling', WG 'biodiversiteit en bossen', WG 'wetenschappelijk onderzoek', WG 'sensibilisatie en communicatie'), maar naargelang de behoeften kunnen er ook werkgroepen ad hoc worden opgericht.

Het permanent secretariaat is het ondersteunend orgaan van de Raad. Het telt zeven medewerkers die de verschillende documenten opstellen die uitgaan van de Raad. Zij versturen uitnodigingen of documenten, organiseren forums, brengen de website van de Raad up-to-date, printen en verspreiden de adviezen, enz.

Onderstaande schema's leggen beknopt het organigram en de werking van de Raad en van het permanent secretariaat uit.

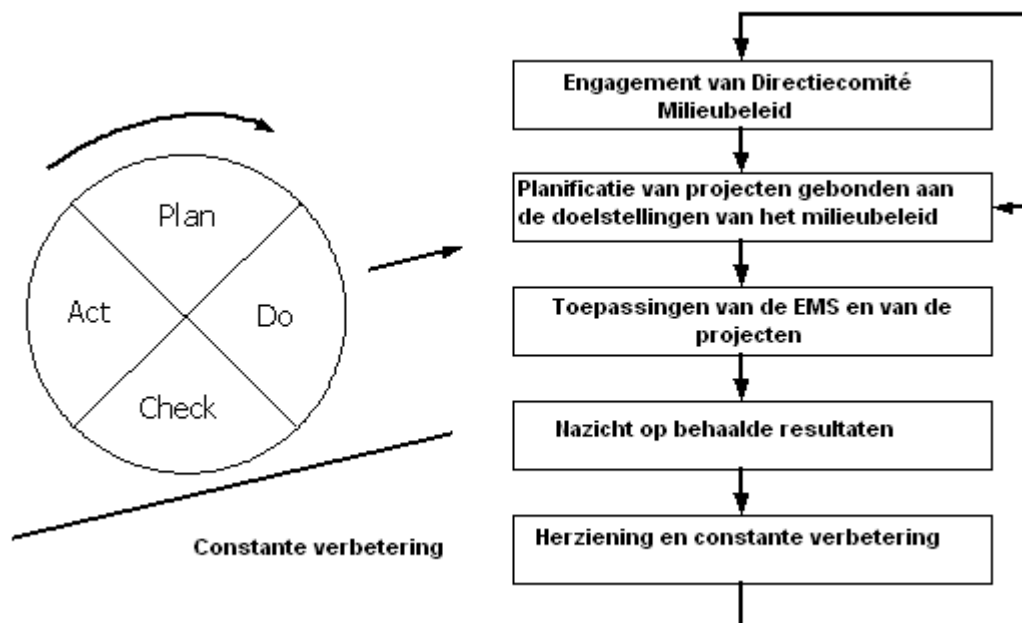

Milieumanagementsysteem: voorstelling van de werkwijze

Een milieumanagementsysteem (EMS) is een beheerstool die streeft naar een voortdurende verbetering van de milieuprestaties van de gemeenschap die het systeem invoert.

Het werkt als volgt: de onderneming stelt een beschrijving op van haar werking om na te gaan welke van haar activiteiten het milieu aantasten en op deze basis bepaalt zij welke acties moeten worden ondernomen om de risico's te beheersen en haar negatieve impact op het milieu te verkleinen. Vervolgens evalueert zij de toegepaste maatregelen om hun doeltreffendheid te beoordelen en stelt zij een nieuwe beschrijving van haar werking op. Op basis van deze nieuwe beschrijving kan zij haar werkwijze tot verbetering herhalen.

Door deze 4 fases te herhalen kunnen de prestaties van de organisatie in de loop van de cycli voortdurend worden verbeterd, zoals onderstaand schema illustreert.

In dit geval betreft het milieumanagementsysteem dat binnen de FRDO is ingevoerd enkel de activiteiten van het permanent secretariaat, waarvan de zetel zich bevindt op de 2de verdieping in de Liefdadigheidsstraat 33 in 1210 Brussel.

Niettemin wordt de volledige Raad bewust gemaakt van deze werkwijze.

Daarenboven betreft het milieumanagementsysteem vanzelfsprekend ook de activiteiten van de Raad die door het permanent secretariaat in of buiten zijn lokalen worden georganiseerd, wanneer het voor het permanent secretariaat mogelijk is de impact in kwestie te beheersen.

De activiteiten van de Raad die plaatsvinden buiten de gebouwen van het permanent secretariaat zijn in wezen:

- De algemene vergaderingen, die 5-6 keer per jaar plaatsvinden, en - behalve voor de eerste vergadering van het jaar – plaatsvinden in de lokalen van de FOD Volksgezondheid (FOD die zich ook voor EMAS heeft geëngageerd). Aangezien de erevoorzitter, Zijne Hoogheid Prins Filip, en de verschillende bevoegde ministers of hun vertegenwoordigers deelnemen aan de eerste algemene vergadering van het jaar, vindt die plaats op een meer prestigieuze locatie, zoals Hertoginnedal en het Egmontpaleis;
- Het jaarlijks forum;
- Occasionele seminars die worden georganiseerd rond specifieke onderwerpen 1-2 keer per jaar.

De activiteiten die daarentegen systematisch plaatsvinden in de lokalen van het permanent secretariaat zijn:

- Alle werkgroepvergaderingen, waarvan het aantal varieert van maand tot maand, afhankelijk van de ontvangen verzoeken om advies, en door de moeilijkheidsgraad van het advies in kwestie;
- De maandelijkse vergaderingen van het Bureau van de Raad;
- De stafvergaderingen van het permanent secretariaat.

Milieubeleid

CFDD/FRDO,
Liefdadigheidsstraat 33
1210 Brussel

Milieu beleid van het permanente secretariaat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling werd in 1997 opgericht als een *multistakeholder* overleg platform, dat vertegenwoordigers van milieu-, ontwikkelings-, verbruikers-, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en de wetenschappelijke wereld, bijeen brengt.

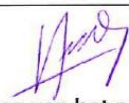

Als adviesorgaan heeft de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling de bevoegdheid om adviezen te formuleren, gericht aan de federale overheid, over het te voeren beleid op vlak van duurzame ontwikkeling. De Raad heeft daarnaast ook de bevoegdheid om de maatschappelijke organisaties en de burgers over duurzame ontwikkeling te sensibiliseren.

Daarom zien wij – het permanente secretariaat van de Raad – het als onze plicht om **de door de Raad aanbevolen principes ook zelf na te leven**. Onze activiteiten dienen daarom op een zodanige manier te worden georganiseerd, dat zij zo goed als mogelijk respect opbrengen en rekening houden met milieubekommernissen, sociale rechtvaardigheid en economische efficiëntie.

Door het opstarten van een milieu management systeem, waken we over ons engagement om continu de impact van onze activiteiten op het milieu te evalueren en zoveel als mogelijk te beperken. Bovendien willen we er eveneens voor zorgen dat binnen dit kader, bij het vastleggen van onze doelstellingen, de ecologische, sociale en economische component van duurzame ontwikkeling op een geïntegreerde manier worden benaderd.

Concreet gaan we nu reeds volgende engagementen aan:

- we respecteren de bestaande milieu reglementering en andere eisen die in op het vlak van milieu gelden ;
- we voorkomen zoveel als mogelijk verontreiniging als gevolg van onze activiteiten ;
- we zorgen voor een daling van ons elektriciteitsverbruik ;
- we verminderen of compenseren de luchtverontreiniging die een gevolg is van reizen naar het buitenland door ons of door de leden van de Raad, in het geval de reis gefinancierd wordt door de Raad ;
- we sensibiliseren de leden van de Raad betreffende deze engagementen.

De Directeur,
De personeelsleden van het permanente secretariaat,

Datum: 03/12/2009

Overzicht van de toepassing van het EMS

Door hun functie zijn de personeelsleden van ons permanent secretariaat zich allemaal bewust van de problematiek om de milieu-impact te verkleinen. Vanzelfsprekend hebben zij dus gedragingen aangenomen die dicht aanleunen bij de goede milieupraktijken: het aantal geprinte documenten beperken, en indien er toch moet worden geprint de functie recto verso gebruiken; liever mails dan brieven sturen naar de leden en deelnemers van de werkgroepen; kraantjeswater drinken; liever vaatwerk gebruiken dan plastic bekertjes; zich met het openbaar vervoer verplaatsen; ecologische benodigdheden en producten met een bio- of fairtradelabel aankopen; enz.

Hierdoor werden wij, in onze voormalige standplaats dichtbij het Zuidstation, van 2005 tot 2008 door het Brussels Instituut voor Milieubeheer erkend als **ecodynamische onderneming (1*)**.

Als gevolg van onze **verhuis in november 2008** hadden wij evenwel opnieuw een aanvraag moeten indienen om dit label te mogen blijven dragen. Er werd bij die gelegenheid echter beslist dit niet te doen en eerder gevolg te geven aan het verzoek dat de Ministerraad in maart 2004 aan de verschillende federale administraties had gericht waarin hen werd gevraagd met de nodige stappen te starten om een EMAS-registratie te behalen. Hiertoe moesten zij zich aansluiten bij dit gereguleerde systeem dat veel dwingender is dan het label 'ecodynamische onderneming'.

Met de hulp van een consultancybedrijf hebben wij bijgevolg **gedurende heel 2009** gewerkt aan de oprichting en toepassing van een milieumanagementsysteem dat voldoet aan de voorwaarden van de EMAS-verordening.

Zo stelden wij eerst en vooral een inventaris op van onze mogelijke milieu-impact, of die nu positief of negatief was en of die verband hield met onze logistieke aspecten of met onze opdrachten. Daarna hebben wij deze mogelijke impact geanalyseerd, waarbij wij rekening hielden met het eventuele bestaan van een toepasbare milieureglementering ter zake, met de ernst van de impact, ons vermogen om deze te beïnvloeden, de bestaande gedragingen en het advies van het personeel. Het doel was te bepalen welke vorm van impact als relevant kon of moest worden beschouwd.

Vervolgens bespraken wij welke de beste aanpak zou zijn die wij ter beschikking hadden om elk van deze impactvormen te beheersen en wij legden doelstellingen en na te leven procedures vast om deze impactbeheersing te garanderen. Wij bepaalden ook welke opnemingen en metingen er zouden moeten worden uitgevoerd en over welke indicatoren wij zouden moeten beschikken om de efficiëntie van deze impactbeheersing te verzekeren.

Hiertoe waren een grondige documentatie en verscheidene registraties vereist. Er moesten ook maatregelen worden getroffen inzake opleiding, sensibilisering en communicatie ten opzichte van het personeel en externe personen.

Dankzij al deze inspanningen konden wij op **20 november 2009** officieel van start gaan met ons milieumanagementsysteem. Wij hebben het sindsdien aan een audit onderworpen om zijn goede werking te verifiëren. Hierna vindt u een overzicht van de verschillende impactvormen die wij hebben geïdentificeerd en de eerste resultaten van het EMS dat wij hebben toegepast.

Milieu-impact en beheersinstrumenten

Op basis van onze milieuanalyse hebben wij kunnen bepalen dat wij de volgende milieu-impact als relevant beschouwen of moeten beschouwen :

- het elektriciteitsverbruik;
- het beheer van gevaarlijk afval (toners, inktpatronen, neonlichten, spaarlampen, ...);
- de luchtvervuiling en het lawaai veroorzaakt door het gebruik van HVAC, meer bepaald bij lekken;
- het gebruik van milieuvriendelijke onderhoudsproducten;
- de aankoop van zuinig en/of milieuvriendelijk computermateriaal;
- de verplaatsingen, in het bijzonder deze met het vliegtuig;
- de steun – via de aankopen – aan biologische, lokale producten of producten uit de eerlijke handel;
- de organisatie van een Forum waardoor het publiek en de leden van de Raad bepaalde specifieke thema's van duurzame ontwikkeling beter kunnen leren kennen.

De EMAS-verordening nr. 1221/2009 beveelt ons bovendien aan om minstens over de volgende aspecten gegevens mee te delen:

- Energie-efficiëntie;
- Rationeel gebruik van materiaal;
- Water;
- Afval;
- Biodiversiteit;
- Emissies.

Wij hebben bijgevolg beslist onze milieu-impact en beheersinstrumenten voor te stellen op basis van het in de verordening voorgestelde ontwerp, dat wij vervolgens aanvullen om de milieu-impact, verdeeld per categorie, aan te halen die wij niet op basis van deze structuur van de verordening hebben voorgesteld.

Energie-efficiëntie

1. Elektriciteitsverbruik

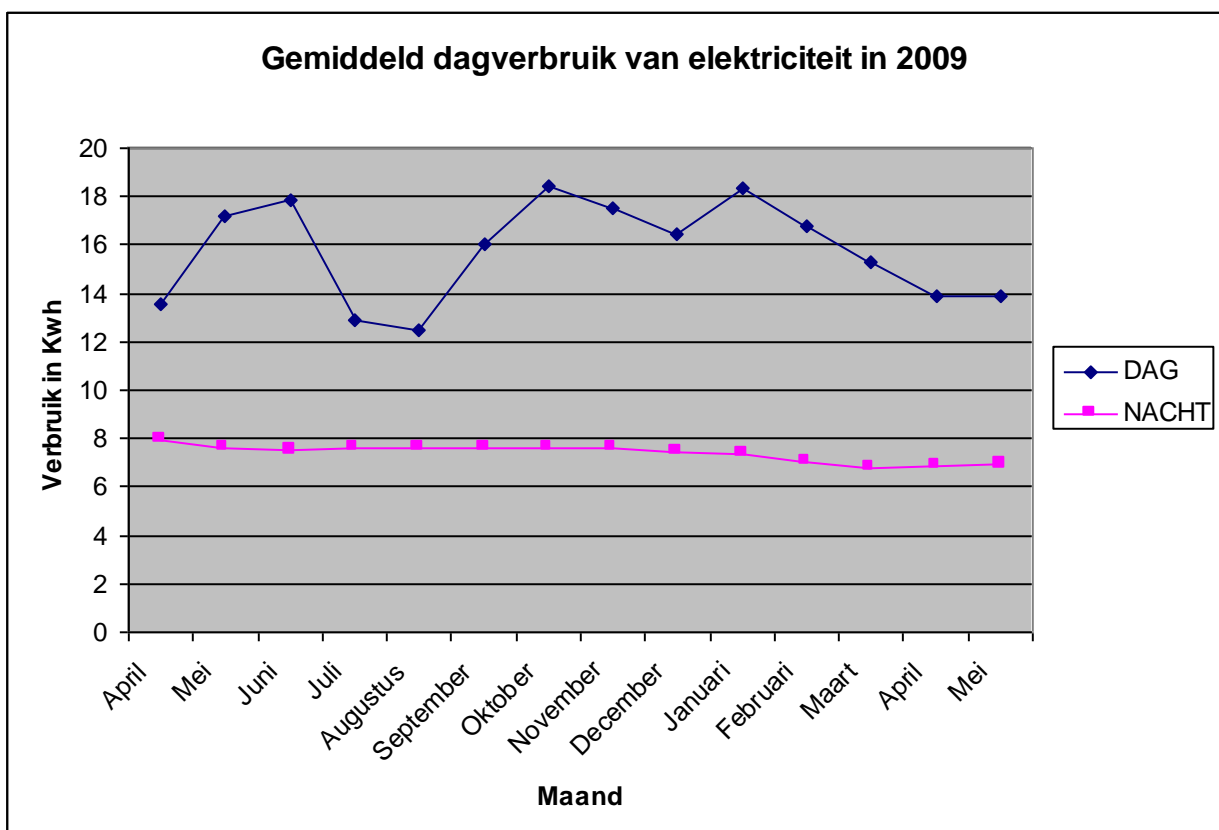
1.1. Privélokalen

Wij hebben een afzonderlijke teller voor het elektriciteitsverbruik in de privélokalen. Dit elektriciteitsverbruik houdt voornamelijk verband met de werking van computers, de server en van het fotokopietoestel, met de verlichting, met het gebruik van keukentoeestellen (koffiezetapparaat, waterketel, koelkast, microgolfoven,...) en met afzonderlijke toestellen die in elk lokaal de luchtstroom regelen afkomstig van het HVAC-systeem.

In 2009 hebben wij dit elektriciteitsverbruik proberen te beperken via de volgende acties :

- aankoop van een koelkast klasse A++ zonder diepvriesvak;
- installatie van een zekering met een op 6 minuten ingestelde schakelklok in de sanitaire ruimtes;
- vervanging van de elektrische handdrogers in de sanitaire ruimtes door een dispenser van handdoekjes in gerecycleerd papier;
- permanente uitschakeling van gemiddeld één op de twee neonlichten in de kantoren, gangen en vergaderzaal;
- het personeel aansporen om dagelijks de goede praktijken na te streven zoals:
  - bij voorkeur natuurlijk licht gebruiken;
  - de verlichting uit doen in niet-gebruikte lokalen;
  - de computer op slaapstand zetten en het scherm uitzetten tijdens de pauzes en vergaderingen;
  - de computer en het scherm afzetten 's avonds, tijdens de weekends en bij elke langere afwezigheid tijdens de dag.

Wij hebben sinds april 2009 ook een follow-upsysteem uitgewerkt waarbij de teller elke week wordt afgelezen, zodat wij eventueel overmatig verbruik kunnen opsporen. Op basis van dit systeem konden wij ook de volgende maandelijkse gemiddelden qua dagverbruik opstellen:

Wij hebben momenteel niet kunnen bepalen welke parameters het meest beslissend zijn voor de schommelingen in ons verbruik.

Wij veronderstellen dat de waarneembare verbruiksdaling, die bijzonder duidelijk is in juli en augustus, toe te schrijven is aan het feit dat veel personeelsleden in die periode met vakantie waren, en dat er door het vele natuurlijke licht minder gebruik moest worden gemaakt van kunstlicht.

Anderzijds nemen wij aan dat het nachtverbruik, dat op het eerste gezicht betrekkelijk hoog lijkt, grotendeels toe te schrijven is aan het feit dat onze server permanent werkt, aan het back-upstelsel dat 's nachts draait en aan de koelkast.

Om beter af te bakenen welke factoren ons verbruik beïnvloeden, hebben wij evenwel beslist dat wij **in 2010** de volgende acties zullen ondernemen om deze analyse te kunnen verfijnen:

- momentmeting van het verbruik van bepaalde toestellen, om hun respectieve bijdrage aan het algemene verbruik te bepalen;
- zoeken naar een verband tussen bepaalde feiten en gebeurtenissen (temperaturen, licht, organisatie van een forum of een seminarie, aantal WG tijdens de maand in kwestie, aantal personen met vakantie, enz.) en het waargenomen verbruik.

Om de milieu-impact van ons elektriciteitsverbruik nog meer te verkleinen, hebben wij bovendien gekozen voor Lampiris als onze elektriciteitsleverancier. In 2008 was hun productie immers voor 100% afkomstig uit hernieuwbare energiebronnen:

- 38,71% uit windenergie;
- 33,23% uit biomassa en biomethanisatie;
- 28,06% uit waterenergie.

De milieu-impact van ons energieverbruik verkleinen is een van de doelstellingen van ons milieumanagementsysteem.

Gemeten totaal jaargebruik (van 2 april 2009 tot 30 maart 2010) = 8,4 MWh Aandeel hernieuwbare energie = 100%

1.2. Gemeenschappelijke delen van het gebouw

Wij zijn geen eigenaar van onze lokalen. Wij maken er gebruik van op basis van een huurcontract dat is afgesloten tussen de beheerder van het gebouw en de regie der gebouwen. Onze beheersing van het elektriciteitsverbruik met betrekking tot de gemeenschappelijke delen van het gebouw is bijgevolg beperkt.

Dit verbruik is voornamelijk toe te schrijven aan het gebruik van de liften, aan de verlichting, aan de werking van verwarming, ventilatie en airconditioning en aan het luchtverversingssysteem in de parkings.

Wij kunnen zelf geen regelmatige follow-up verzekeren van dit gedeelte van het elektriciteitsverbruik. Wij kunnen ons enkel baseren op de jaarlijkse afrekening die aan de beheerder van het gebouw wordt gestuurd; hierop passen wij een ratio toe die rekening houdt met de oppervlakte van de lokalen die wij gebruiken ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw en niet met ons reële gebruik (verhouding = 837/10000^e).

Niettemin zien wij er ook op dit niveau op toe de impact van onze activiteiten te beperken, door met name veeleer de trap te gebruiken dan de liften. En op basis van de verschillende jaarlijkse afrekeningen zal het eventueel mogelijk zijn de andere bewoners van het gebouw te sensibiliseren ter gelegenheid van de zogenaamde “ecoteam”-vergadering. Op deze jaarlijkse vergadering komen op ons initiatief enkele vrijwilligers van elke hurende instantie bijeen om de ecologische en energieverbonden aspecten van het gebouw te bespreken, desgevallend in aanwezigheid van de beheerster.

Het leveringscontract is afgesloten met Electrabel.

Gemeten jaargebruik rekening houdend met de afrekening 2009 en op basis van de ratio = 24,1 MWh Aandeel hernieuwbare energie = niet gekend

2. Gasverbruik

Zoals wij hierboven reeds vermeldden, zijn wij geen eigenaar van onze lokalen. Onze beheersing van het gasverbruik, dat verband houdt met de werking van de gemeenschappelijke verwarmingsketel, is bijgevolg beperkt.

Wij kunnen hierover zelf geen regelmatige follow-up verzekeren. Wij kunnen ons enkel baseren op de jaarlijkse afrekening die aan de beheerster van het gebouw wordt gestuurd; hierop passen wij een ratio toe die rekening houdt met de oppervlakte van de lokalen die wij gebruiken ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw en niet met ons reële gebruik (verhouding = $837/10000^{\circ}$).

Het zal eventueel mogelijk zijn de andere bewoners van het gebouw te sensibiliseren ter gelegenheid van de zogenaamde “ecoteam”-vergadering. Op deze jaarlijkse vergadering komen op ons initiatief enkele vrijwilligers van elke hurende instantie bijeen om de ecologische en energieverbonden aspecten van het gebouw te bespreken, desgevallend in aanwezigheid van de beheerster.

Het leveringscontract is afgesloten met Electrabel.

Gemeten jaargebruik rekening houdend met de afrekening 2009 en op basis van de ratio = 42,9 MWh

Rationeel gebruik van grondstoffen

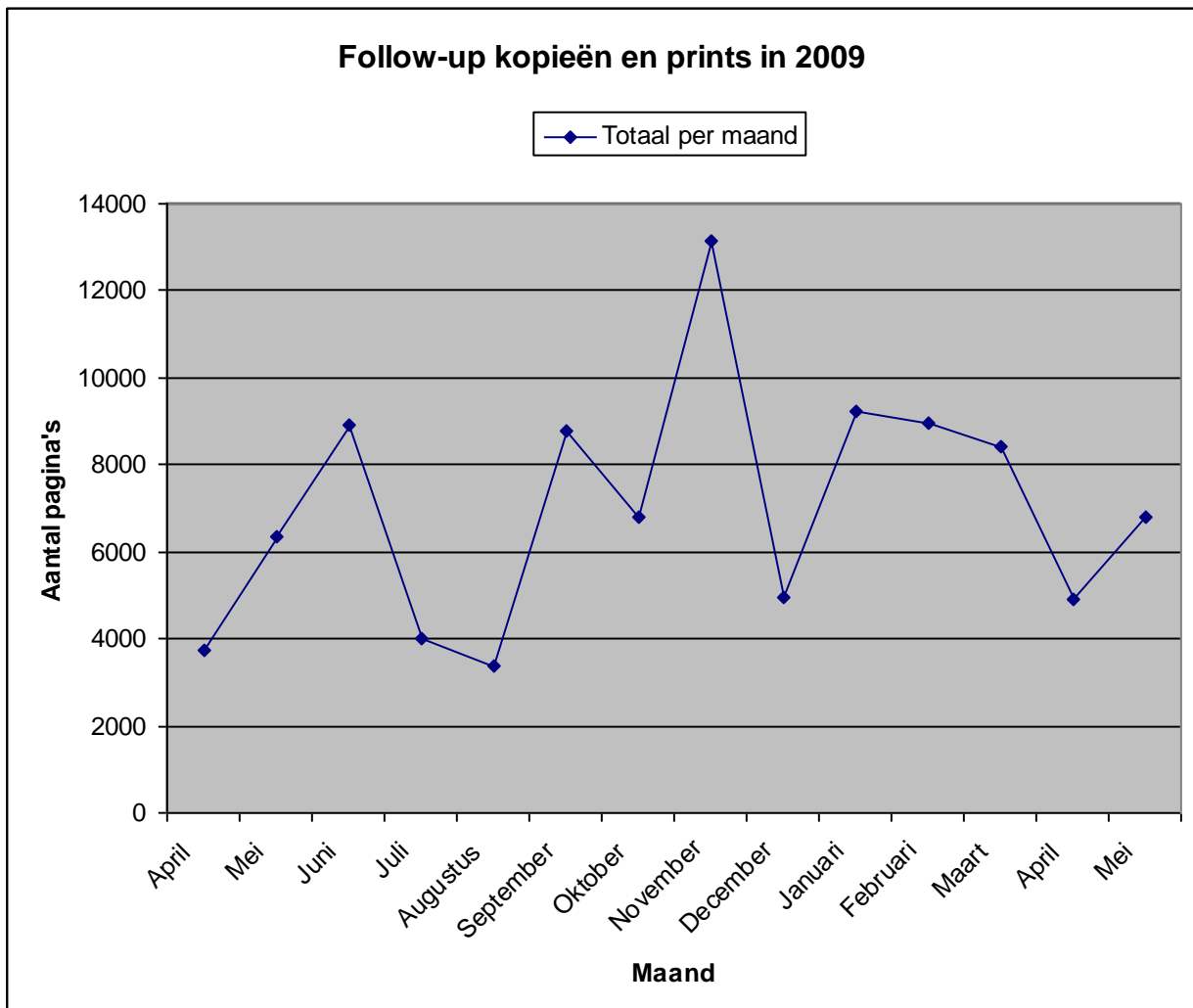
De voornaamste grondstof die wij gebruiken is papier.

Ook al proberen wij maximaal op scherm te werken en sturen wij de documenten in een elektronische versie naar onze leden, toch komt het nog vaak voor dat wij documenten voor een vergadering moeten afprinten, bijvoorbeeld wanneer een bijdrage kort voordien toekomt. Daarenboven moeten wij ervoor zorgen dat onze adviezen worden verspreid bij de ministers, parlementsleden en verschillende betrokken personen; wij doen dat via de post.

Wij beperken de impact van ons papiergebruik evenwel door gerecycleerd papier te gebruiken en de documenten recto verso af te printen.

In 2009 hebben wij ook het begrip “krachtlijnenadvies” uitgewerkt, waarmee wij – als het verzoek zich ertoe leent – korte adviezen kunnen uitbrengen van minder dan 5 bladzijden die tot de essentie gaan.

Op basis van een wekelijkse telling van onze kopieën en prints via ons centraal fotokopietoestel, konden wij het volgende maandelijks verbruik aantonen:

Als wij deze grafiek naast onze agenda van 2009 leggen, zien wij het verband dat bestaat tussen ons papierverbruik en de intensiteit van onze activiteiten inzake werkgroepen en algemene vergaderingen. De piek van november 2009 valt samen met ons jaarlijks Forum.

In 2010 zullen wij voortgaan met onze wekelijkse follow-up van de hoeveelheden gekopieerde en geprinte documenten om zo ons gemiddeld verbruik nog beter te kennen. Deze follow-up zal worden aangevuld met een follow-up van de hoeveelheden aangekocht papier. In de mate van het mogelijke zullen wij ook proberen na te gaan welk percentage van dit verbruikt papier recto verso werd gekopieerd of geprint.

Hiermee zouden wij, in de toekomst, becijferde doelstellingen moeten kunnen uitwerken.

Jaartotaal van kopieën en prints (van 7 april 2009 tot 6 april 2010) = 87.180 pagina's

Waterverbruik

Ondanks het feit dat er zich in onze lokalen sanitaire ruimtes en een keuken bevinden, hebben wij geen eigen watermeter.

Wij kunnen bijgevolg zelf geen regelmatige follow-up verzekeren van ons waterverbruik. Wij kunnen ons enkel baseren op de driemaandelijke afrekeningen die betrekking hebben op het hele gebouw en die aan de beheerster van het gebouw worden gestuurd. Op het waterverbruik passen wij dezelfde ratio toe als voor elektriciteit en gas; deze ratio houdt rekening met de oppervlakte van de lokalen die wij gebruiken ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw en niet met ons reële gebruik noch met het aantal VTE die in het gebouw werken (verhouding = 837/10000^e).

Door de driemaandelijke afrekeningen op te volgen kunnen wij vroegtijdig een eventueel lek in de leidingen opsporen. Daarnaast zal het eventueel mogelijk zijn de andere bewoners van het gebouw te sensibiliseren voor een rationeel waterverbruik ter gelegenheid van de zogenaamde "ecoteam"-vergadering. Op deze jaarlijkse vergadering komen op ons initiatief enkele vrijwilligers van elke hurende instantie bijeen om de ecologische en energieverbonden aspecten van het gebouw te bespreken, desgevallend in aanwezigheid van de beheerster

Gemeten jaarverbruik rekening houdend met de afrekeningen 2009 en op basis van de ratio = 122,6 m ³

Afval

Wij passen een selectief sorteringssysteem toe op het afval dat wij produceren.

Zodra papier, plastic, blikjes en restafval gesorteerd is, wordt het in een voor het hele gebouw gemeenschappelijke ruimte geplaatst, waar het wordt opgehaald door de ophaalfirma MCA, die zorgt voor de recyclage van het afval.

In 2009 bedroegen de volumes van dit afval dat door de firma MCA werd opgehaald voor het hele gebouw:

- 27 ton papier en 16 ton karton;
- 11,7 ton restafval;
- 0,3 ton blikjes en 0,2 ton plastic.

De ratio van dit afvalvolume die ons forfaitair wordt aangerekend is 837/9970^e (oppervlakte van onze lokalen ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw, min de niet-gebruikte ruimtes).

Daarnaast hebben wij voor het hele gebouw een BEBAT-ton ter beschikking gesteld om batterijen te recycleren.

Op vrijwillige basis en dankzij de vrijwillige inzet van onze personeelsleden sorteren wij ook ander afval dat anders als restafval zou moeten worden beschouwd volgens de instructies van de ophaalfirma MCA: tetrapacks, kurken, glas en composteerbaar huishoudelijk afval.

Tot slot wordt ook het als gevaarlijk te beschouwen afval op een speciale manier behandeld. Zo slaan wij toners, inktpatronen, neonlichten en spaarlampen afzonderlijk op, tot zij in het kader van de terugnameplicht van onze leveranciers worden opgehaald. Bij wijze van verplicht register van gevaarlijk afval, bewaren wij de ontvangstbewijzen die wij dan krijgen.

In 2010 zullen wij onze follow-up van de geproduceerde afvalhoeveelheden voortzetten om later te bepalen welke acties wij zouden kunnen of moeten ondernemen, op ons niveau of op het niveau van het hele gebouw.

Biodiversiteit

Deze door de Verordening voorgestelde indicator lijkt niet bijzonder relevant in ons geval.

Wij wijzen er echter op dat wij in het kader van onze sensibiliseringsopdracht op 19 januari 2010 een seminarie hebben georganiseerd over het thema "Biodiversiteit en bedrijven: uitdagingen en oplossingen". Een verslag van dit seminarie en de voorstelling van de verschillende sprekers is te vinden op onze website, op volgend adres:

http://www.belspo.be/frdocfdd/NL/fora_biodiversiteit_2010.html

---

Emissies

De voornaamste emissies die onze activiteiten teweegbrengen zijn deze van de vliegreizen die door onszelf of door de leden van de Raad worden ondernomen om internationale conferenties bij te wonen. Bij de dagelijkse bezigheden maakt al ons personeel immers gebruik van het openbaar vervoer voor het woon-werkverkeer. Geen enkel dienstvoertuig is beschikbaar voor het personeel van het permanent secretariaat of de leden van de Raad.

In 2009 hebben wij bijgevolg beslist een compensatiesysteem in te voeren voor de CO₂ die wordt uitgestoten bij deze vliegtuigreizen; hiertoe deden wij een beroep op de onderneming CO₂Logic. Volgens een studie van het IEW en de ULB uit 2008 is deze onderneming het meest aangeraden Belgische CO₂-compensatiebedrijf en zij werd ook door Forum Ethibel gecertificeerd. Een beschrijving van de ondersteunde projecten is te vinden op hun website, op volgende adres:

<http://www.co2logic.com/home.aspx/nl/projecten>

Daarnaast volgen wij de voorschriften die minister Magonne heeft uitgevaardigd in een omzendbrief die aanbeveelt in de volgende 2 gevallen de trein te verkiezen boven het vliegtuig: wanneer de afstand kleiner is dan 300 km, of wanneer de bestemming met de trein kan worden bereikt in minder dan 8 uur.

In 2010 zullen wij een follow-up tool uitwerken waarmee wij een overzicht zullen kunnen hebben van de met het vliegtuig afgelegde afstanden, en dus van de hoeveelheden uitgestoten CO₂.

In overleg met het bureau van de Raad, en rekening houdend met de verplaatsingen die de voorbije 5 jaar voor rekening van de Raad zijn uitgevoerd, zullen wij ook onderzoeken of het mogelijk is een maximum aantal jaarlijkse verplaatsingen te bepalen die door de Raad worden gefinancierd voor elke groep die lid is van de Raad.

De milieu-impact van onze mobiliteit beperken is een van de doelstellingen van ons milieumanagementsysteem.

Aankopen

Wij zijn ons ervan bewust dat een verantwoord aankoopbeleid alleen maar positieve gevolgen kan hebben op het milieu.

Wij letten dus speciaal op dit aspect bij onze aankopen, die voornamelijk betrekking hebben op de volgende goederen: papier en kantoorbenodigdheden, dranken en voeding, uiteenlopende sanitaire producten, vervoersbewijzen, en - wat minder vaak voorkomt - computerbenodigdheden en meubilair.

Wij houden allereerst rekening met de omzendbrieven die de federale administraties ertoe aansporen duurzame producten te kopen of die hen dat opleggen:

- de omzendbrief P&O/DO/1 van 27 januari 2005 betreffende “*de implementatie van het duurzame ontwikkelingsbeleid bij de overheidsopdrachten van leveringen gelanceerd door aanbestedende overheden van de federale overheid die behoren tot de klassieke sectoren*” (BS 4-2-2005);
- de omzendbrief P&O/DO/2 van 18 november 2005 “*betreffende het aankoopbeleid van de federale overheid ter bevordering van het gebruik van duurzaam geëxploiteerd hout*” (BS 9-2-2006).

Op dit vlak vormt de Gids voor duurzame aankopen, die beschikbaar is op de website www.gidsvoorduurzameaankopen.be en die werd bedacht en die wordt bijgewerkt door de POD DO, een waardevol hulpmiddel waarmee wij duurzame producten en diensten kunnen kiezen en ecologische en sociale criteria kunnen opnemen in de bestekken van overheidsopdrachten.

Wij gaan evenwel verder dan deze instructies en geven in het algemeen de voorkeur aan:

- biologische, lokale producten of producten afkomstig uit de eerlijke handel;
- producten vervaardigd op basis van een gerecycleerde grondstof en/of afkomstig uit een duurzaam beheerde exploitatie;
- energiezuinige producten;
- producten met het Europese ecolabel (of een gelijkwaardig label);
- tweedehandsproducten;
- ...

Hiertoe worden onze inschrijvers op de hoogte gebracht van onze aanpak inzake milieumanagement en van de specifieke verplichtingen die daar voor hen uit voortvloeien.

Zo hebben wij **in 2009** aan ons schoonmaakbedrijf gevraagd ecologische onderhoudsproducten te gebruiken. De thee, de koffie, het fruitsap en de wijn die wij tijdens vergaderingen of evenementen serveren komen over het algemeen ook uit de eerlijke handel, en wij hebben herhaaldelijk een beroep gedaan op traiteurs die biologische producten gebruiken en die zich aansluiten bij een duurzame voedingsmethode, zoals “Trop Bon” of “l’Elément Terre”.

Het klopt dat ter gelegenheid van ons Forum van 16 november 2009 in het gebouw “Square” de catering niet beantwoordde aan onze criteria. Zonder in detail te treden over de organisatorische en contractuele problemen die aan de oorsprong liggen van deze afwijking, bevestigen wij hier opnieuw ons engagement. Wij zullen erop toezien dat zoiets in de toekomst niet meer gebeurt.

Daarnaast moeten wij **in 2010** een gedeelte van onze computeruitrusting vernieuwen. Binnen de limieten van de beschikbare producten op de markt, zullen wij er in dit verband op toezien dat er milieucriteria worden opgenomen in het bestek (meer bepaald in termen van energieverbruik).

Organisatie van sensibiliseringsevenementen

Door de sensibiliseringsopdracht van de Raad uit te voeren en diverse evenementen te organiseren, kunnen wij het publiek en de leden van de Raad bepaalde specifieke thema's van duurzame ontwikkeling beter leren kennen.

Zo hebben wij **in 2009** ons jaarlijks Forum georganiseerd rond het thema "Sustainable New Deal". Op 19 januari 2010 hebben wij ook een seminarie georganiseerd over het thema "Biodiversiteit en bedrijven: uitdagingen en oplossingen".

De verslagen van deze evenementen en de voorstelling van de verschillende sprekers zijn te vinden op onze website, op volgende adressen:

http://www.belspo.be/frdocfdd/NL/fora_SND_2009.html

http://www.belspo.be/frdocfdd/NL/fora_biodiversiteit_2010.html

Het volgende jaarlijkse Forum, dat in 2010 zou moeten worden georganiseerd, zal begin 2011 plaatsvinden, in overeenstemming met de beslissing van de algemene vergadering van de Raad van 26 maart 2010. Het einde van 2010 is immers reeds bijzonder druk, zowel wat betreft de agenda van de verschillende internationale conferenties als wat betreft de activiteiten in verband met het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie. Het leek dan ook beter het Forum uit te stellen. In plaats daarvan zou een seminarie over een beperkter en meer specifiek onderwerp kunnen worden georganiseerd, maar een beslissing daarover moet nog genomen worden.

Vragen? Opmerkingen? Aarzel niet ons te contacteren

Alle vragen of klachten met betrekking tot milieumanagementsysteem van het permanent secretariaat van de Raad kunnen worden gericht aan de EMAS-verantwoordelijke van het permanent secretariaat van de Raad, via het adres mail@frdo-cfdd.be.

Validering

Informatiefiche

Naam	Federale Raad voor duurzame ontwikkeling
Oprichtingsdatum	1997
Adres van de zetel van de activiteit	Liefdadigheidsstraat 33 1210 Brussel
Telefoon	02 743 31 50
Fax	02 743 31 59
Mail	mail@frdo-cfdd.be
Website	http://www.belspo.be/frdocfdd/FR/bienvenue.html
Contactpersoon	Catherine MERTENS
NACE-code	84111
Gemiddeld aantal werknemers / jaar	7 VTE
Oppervlakte in m ²	398 m ²
Activiteitssector	Overheid
Infrastructuur	Onderhuurder van het gebouw
Reeds behaalde labels	Label ecodynamische onderneming 2005-2008
Milieuvergunning	Niet vereist voor onze activiteiten

Verklaring milieuverificateur over de activiteiten van verificatie en validatie

AIB-Vinçotte NV, milieuverificateur EMAS met het kenteken BE-V-0016 geaccrediteerd voor de volgende activiteiten 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20 (excl. 20,51), 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30,2, 30,9, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 58, 59, 60, 70, 71, 74, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 94, 95, 96, 99 (NACE-code) verklaart te hebben geverifieerd of de site die opgenomen is in de milieuverklaring van de organisatie "permanent secretariaat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling" alle bepalingen respecteert van de Verordening (EG) nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 inzake de vrijwillige deelname van organisaties aan een communautair milieumanagement en -auditsysteem(EMAS).

Door het ondertekenen van deze verklaring, verklaar ik dat:

- de verificatie en validatie zijn uitgevoerd met strikte inachtneming van de bepalingen van Verordening (EG) nr. 1221/2009,
- de resultaten van de verificatie en validatie bevestigen dat uit niets blijkt dat aan de wettelijke voorschriften op het milieu niet wordt voldaan,
- de verstrekte gegevens en informatie in de milieuverklaring van de organisatie een betrouwbare, geloofwaardige en authentieke weergave zijn van alle activiteiten van de organisatie uitgevoerd binnen het kader van de milieuverklaring.

Dit document komt niet in de plaats van de EMAS-registratie. In overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1221/2009 kan enkel een bevoegde instantie een EMAS-registratie toekennen. Dit document wordt niet gebruikt als een element van onafhankelijke informatie voor het publiek.

Opgesteld in Brussel, op 21/06/2010

Handtekening

ir. Paul OLIVIER,
Voorzitter van de certificeringscommissie.